

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Мартиненко Людмили Миколаївни
«Стратегічні орієнтири розвитку страхового ринку України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Протягом всього періоду незалежності України неодноразово приймалися державні програми, які визначали основні напрями розвитку вітчизняного страхового ринку. Проте окремі їх позиції з питань удосконалення системи державного регулювання страхової діяльності, розвитку соціально значущих видів страхування, відновлення довіри до страхової галузі, кадрового забезпечення страхової діяльності тощо так і не були повною мірою втілені в життя. До того ж при обґрунтуванні стратегії розвитку страхового ринку України необхідно враховувати необхідність виконання вітчизняною страховою системою соціально-економічних функцій: по-перше – захист від потенційних ризиків, який необхідний для ефективного функціонування ринкової економіки, що є фактором її стабільності і стимулом для розширення підприємницької діяльності; по-друге – акумуляція довгострокових інвестиційних ресурсів для розвитку економіки.

Вітчизняні науковці та практики в галузі страхування проводять окремі дослідження з актуальних питань розвитку страхового ринку, але комплексний підхід до стратегії розвитку страхового ринку в Україні відсутній, що і обумовлює своєчасність дисертаційної роботи Мартиненко Л. М. Представлену дисертаційну роботу виконано в руслі державних, регіональних та галузевих наукових програм і тем. Дисертація відповідає основним заходам реалізації і завданням Проекту Стратегії розвитку фінансового сектора України на період до 2018 року з питань посилення конкурентоспроможності і стійкості фінансової системи в цілому та страхових компаній, пріоритетним завданням і етапам Концепції

запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт: Академії муніципального управління Міністерства освіти і науки України за темою «Дослідження економічних, соціальних і правових проблем становлення соціально орієнтованої ринкової системи України» (номер держреєстрації 0101U005489, 2007–2010 рр.), у рамках якої розроблено й обґрунтовано механізм стратегічного розвитку страхового ринку України; Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за держбюджетною темою «Фінансовий механізм державного управління економікою України» (номер держреєстрації 0104U008798, 2011–2014 рр.), у межах якої сформульовано засади реалізації принципів системного й об'єктно-цільового підходів та страхового захисту ідентифікації сукупних можливостей національної сфери страхування.

Це, безперечно, підтверджує актуальність теми дослідження, говорить про її важливість та значимість, орієнтацію на забезпечення стратегічних завдань розвитку страхового ринку України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, що знайшли відображення в дисертації, повною мірою досліджені та достатньо обґрунтовані, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік використаних літературних джерел із досліджуваної проблеми та обсяг проаналізованої статистичної інформації. Обґрунтованість та достовірність наукових положень і результатів підтверджується використанням значного обсягу фактичного матеріалу, застосуванням широкого спектра методів економічних досліджень, нормативних та інструктивних матеріалів, апробацією на науково-практичних конференціях, а також повнотою використаної інформації та вибором методів її аналізу та обробки.

Тема дослідження розглянута та викладена всебічно і докладно. Дану роботу позитивно характеризує системність підходу до вирішення поставлених задач, логічна побудова й аналіз причинно-наслідкових зв'язків.

Висновки та рекомендації, які зроблені в дисертації, спираються на аналіз макро- та мікроекономічних взаємозалежностей, теоретико-методичної бази, законодавчих та нормативно-правових актів, ілюструються фактичним матеріалом. Висновки є логічно обґрунтованим підсумком виконаної роботи та повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження та можливі результати їхнього впровадження.

Автор використав широкий арсенал сучасних методів дослідження: наукові методи пізнання соціально-економічних явищ, об'єктів і процесів; економіко-статистичні методи опрацювання фактичних даних (вибіркових досліджень, групування, порівняння середніх і відносних величин); методи моделювання, формалізації, кореляційного аналізу; матричний метод.

Логічна структура дисертаційної роботи визначається її метою. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю розроблених теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку України.

Теоретичний аналіз наукових підходів дозволив уточнити категоріально-понятійний апарат, а саме уточнено поняття «страхування» як певний вид економічних відносин з приводу організації страхового захисту за рахунок створення і використання страхового фонду та інших фондів і ресурсів страховика з метою забезпечення стабільного економічного розвитку підприємств й економіки країни в цілому, гарантування забезпечення добробуту населення на основі розподілу непередбачуваних ризиків, задоволення потреб страхувальників, здійснення підприємницької діяльності й інвестування в економіку країни тимчасово вільних коштів (стор. 9-29).

У дисертації надано авторське визначення поняття «стратегічні орієнтири розвитку страхового ринку» як системи критеріїв щодо напрямів

розвитку страхового ринку на довгострокову перспективу, пов'язаних із постановкою конкретних цілей і завдань, розробкою плану дій відповідно до прийнятої концепції (програми, стратегії). Стратегічні орієнтири мають адаптивно-суб'єктивний характер і повинні розроблятися з точки зору перспективи розвитку страхового ринку, а не конкретного сегменту (стор. 29-41).

Автором уперше розроблено концептуальні положення стратегічного розвитку страхового ринку на засадах теорії стратегічного управління, які ґрунтуються на взаємодії теоретичних, методичних та модельно-інформаційних положень (стор. 42-55). За результатами дослідження обґрунтовано, що розвиток страхового ринку має відбуватися на основі поєднання стратегічних орієнтирів, визначених в концептуальних межах державного регулювання страхової діяльності і відносин на страховому ринку і стратегічних орієнтирів діяльності страхових компаній, які виробляються ними на основі оцінки поточного стану страхового ринку та ситуативного вибору функціональних стратегій.

Провівши аналіз стану світового страхового ринку та страхового ринку України, автор робить висновок про нерівномірність і варіативність їх розвитку. На основі виявленні загальних та специфічних особливостей розвитку страхового ринку України у дисертації розроблено комплекс заходів із адаптації позитивного зарубіжного досвіду до вітчизняних умов (стор. 59-86).

Заслуговує на увагу науково-методичний підхід до формування і реалізації концепції розвитку страхового ринку, який, на відміну від існуючої, дозволяє формалізувати й кількісно охарактеризувати ступінь розвитку, що уможливорює прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо вибору сценарію розвитку страхового ринку (стор. 87-90; 147-157).

Здобувачем переконливо аргументовано етапи процесу формування стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на визначенні способу досягнення запланованого стану та відповідних йому стратегічних орієнтирів розвитку страхового

ринку, що дозволяє встановити перспективні напрями його розвитку (стор. 92-99).

У дисертації удосконалено механізм розвитку страхового ринку, який, на відміну від існуючих, забезпечує процес розвитку страхового ринку на основі підсистем: державного нагляду та контролю; науково-методичного забезпечення; організаційно-правового забезпечення; методів та інструментів регулювання; ресурсного забезпечення, що дає можливість підвищити ефективність державного регулювання страхового ринку (стор. 91, 100-112, 158-171).

Здобувачем удосконалено методичні підходи до оцінки стратегічного розвитку страхового ринку (стор. 113-121) і до оцінки результативності реалізації концепції стратегічного розвитку страхового ринку (стор. 122-132, 135-146). Вибір стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку урахує вплив окремих змістових складових (маркетингової, організаційної, фінансової, кадрової та інформаційного забезпечення). Двоетапний підхід передбачає: оцінку фактично досягнутих (очікуваних) результатів за ступенем досягнення стратегічних орієнтирів та оцінку результативності реалізації, що дозволяє визначити якість та подальший стратегічний розвиток страхового ринку.

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації, достатньою апробацією та впровадженням у систему управління страховими компаніями.

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Наукове значення результатів дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і висновків, які збагачують економічну науку з питань підвищення ефективності стратегій розвитку страхових компаній і

визначають маркетингові, організаційні, фінансові, кадрові, інформаційні інструменти їх удосконалення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення та розроблені практичні рекомендації щодо розробки стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку України можуть бути використані в процесі державного регулювання ринків фінансових послуг, складання комплексних програм розвитку діяльності страхової компанії на довгострокову перспективу. Практична цінність результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у систему управління ПрАТ «Страхова група «ТАС», ПрАТ «Страхове товариство «Іллічівське», у навчальний процес Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України.

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

У відкритому друці за темою дисертації опубліковано 12 наукових праць, з них у фахових виданнях – 7, у т.ч. два з них входять до реферативних наукометричних баз даних. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на 5 науково-практичних конференціях різних рівнів. З огляду на це апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 216 сторінок, вона містить 26 таблиць та 31 рисунок. Список використаних літературних джерел становить 224 найменування.

Зміст роботи викладено в науковому стилі, чітко, логічно і послідовно. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій автора у дисертаційній роботі.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому достатній рівень обґрунтування теоретичних положень, розробки методичних підходів та практичних рекомендацій із підвищення ефективності стратегій розвитку страхового ринку України, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними, або потребують доопрацювання.

1. Серед методів дослідження (стор. 5-6) не вказано метод коефіцієнтів (у тексті дисертації слово «коефіцієнт» вживається 64 рази), а також нормування показників (стор. 121).

2. На рис. 1.2 «Концепція стратегічного розвитку страхового ринку» не всі елементи об'єднані стрілками (стор. 44), що ускладнює сприйняття його цілісності.

3. На стор. 71-73 дисертації автор виділяє три етапи становлення страхового ринку, причому останній завершується 2011 р. Логічним було би виділення четвертого етапу, який триває по теперішній час.

4. На стор. 93 у загальному вигляді наведено формулу лінійного рівняння множинної кореляції (2.1), яка є загальновідомою. Її наявність була би зрозумілою за умови числового вираження параметрів рівняння множинної регресії.

5. У табл. 3.1 «Результати розрахунку оціночних стратегій страхових компаній за 2013 р.» (стор. 136-137) не наведено одиниці виміру показників у розрізі страхових компаній.

6. Потребують уточнення порядок визначення двокомпонент у табл. 3.7-3.11 (стор. 150-155), їх математична і економічна інтерпретація.

Висловлені зауваження і зазначені недоліки несуттєво знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Мартиненко Л.М.

7. Загальний висновок.

Дисертаційну роботу Мартиненко Людмили Миколаївни «Стратегічні орієнтири розвитку страхового ринку України» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання – обґрунтування теоретичних положень, розробку методичних підходів та практичних рекомендацій з визначення стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку України.

Дисертація Мартиненко Л. М. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Обрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; задачі дисертаційної роботи в цілому вирішено. Тема дисертації та її зміст відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Автореферат дисертації необхідним чином розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом.

За змістом і оформленням дисертаційна робота «Стратегічні орієнтири розвитку страхового ринку України» відповідає пп. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. Автор дисертації – Мартиненко Людмила Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів і кредиту
Класичного приватного університету
(м. Запоріжжя)

